

Finnmark: Hanne Harila i Vadsø er en typisk representant for finnmarksbonden. Hun har investert i både melkekvoter, robot og løsdrift.

Foto: Kato Nykvist

Jordbruk på randen av verden

Kommentar

Kato Nykvist

✉ kato.nykvist@nationen.no
 📍 nykvi

For en trønder framstår jordbruk i Finnmark som ekstremsport. Sannheten er at det er mye positivt i vårt nordligste jordbruk.

Nylig hadde jeg gleden av å delta på landbrukskonferanse i Vadsø. Der lærte jeg at det er mye som går godt i jordbruket i vårt nordligste fylke. Jeg skjønnte også at jordbruksnæringen der er sårbar. Det er mye som tilsier at melkekvotene i Finnmark ikke bør reduseres. Mer om det etter hvert.

Melkeproduksjonen er helt avgjørende i Finnmark. Heldigvis er det flere positive trekk i næringa. Finnmarksbøndene nyter godt av både distriktstilskudd og av at den fylkswise melkekvota har blitt økt med tre millioner liter de siste 12 årene, som ledd i den såkalte nordområdesatsinga.

Det har ført til økt lønnsomhet i melkeproduksjonen i Finnmark, som igjen har utløst både investeringer og optimisme i næringa.

I en rapport fra AgriAnalyse, «Utviklingen i jordbruket i Finnmark», kommer det fram at finnmarksbøndene i større grad enn i resten av landet har gått over til løsdrift. 46 prosent av melkeproduksjonen er organisert som løsdrift, mens landsgjennomsnittet ligger på 38 prosent. På samme vis svarer 22 prosent av de gjenværende produsentene at de skal leg-

ge om til løsdrift (eller gå inn i samdrift), mot et landsgjennomsnitt på 11 prosent.

For all del, Finnmark har tatt sin del av både bruksnedgangen og arealnedgangen i norsk jordbruk de siste årene. Antallet melkebruk gikk ned like mye i Finnmark som i landet forøvrig i årene 2008 til 2017 (35 prosent). Antallet melkekyr gikk likevel ikke ned like mye som i resten av landet, noe som viser at melkeprodusentene i Finnmark har økt besetningsstørrelsen mer enn landsgjennomsnittet.

På den andre siden produserer finnmarksbøndene mindre storfekjøtt enn i andre fylker. I rapporten fra AgriAnalyse antydes det at dette har sammenheng med veksten i melkeproduksjonen. Mange har prioritert både beiter og kapasitet til melkeproduksjon foran framføring av kalver av rene lønnsomhetsbetragtninger.

Sauenæringen er også viktig for Finnmark, ikke minst med tanke på å holde jordbruksarealer i hevd. Likevel har økningen i saueproduksjonen i Finnmark vært mindre enn gjennomsnittet i Norge. Det er et paradoks at saueproduksjonen øker mer på innmark, slik som i Vestfold, enn i et fylke med så rike utmarksressurser som Finnmark. Men i Finnmark som ellers i landet står sauenæringen overfor to store utfordringer: Tap av sau og lam til rovdyr og en svært negativ prisutvikling på sau som følge av overproduksjon.

Det er grunn til å tro at saueholdet i Finnmark vil komme seg gjennom perioden med prisfall, heter det i rapporten. Etersom driftstilskuddene er høye, betyr prisen på slaktet relativt mindre enn i andre deler av landet.

Rapporten peker også på det finnes muligheter innen grøntsektoren. Arktisk landbruk og de særegne lysforhol-

Oppsummert

Optimisme

1 Det er flere tegn på optimisme i jordbruket i Finnmark, særlig i melkeproduksjonen.

Investeringer

2 Det har blitt investert godt i næringa de siste årene, omlag halvparten av melkebrukene er i dag organisert som løsdrift.

Sårbart

3 Finnmarks-jordbruket er imidlertid sårbart. Meieriene og slakteriet er avhengige av at bøndene opprettholder eller øker volumet på produksjonen.

dene i Finnmark kan skape grunnlag for å produsere spesialiteter med en høyere verdiskaping per produsert enhet.

Et annet særtrekk ved jordbruket i Finnmark er at fylket har landets høyeste kvinneandel. 27 prosent av gårdbrukerne er kvinner, mot et landsgjennomsnitt på 17 prosent. Da jeg var i Vadsø, inviterte jeg meg selv til en av dem - Hanne Harila, som driver et melkebruk i Vestre Jakobselv i Vadsø kommune.

Hun bekrefter funnene i AgriAnalyse-rapporten. Hun har investert i både kvoter, løsdrift og melkeproduksjonen, og ser for seg å øke produksjonen ytterligere. Nå sysler hun med tanker om å nydyrke. Melkeproduksjon i Finnmark er arealkrevende, for en bør ikke ta for gitt at det blir mer enn en slått.

Jordbruket i Finnmark er imidlertid sårbart. Næringen er avhengig av gode distriktstilskudd som kompenserer for driftsulempene. Finnmark har også to meierianlegg og et slakteri som støtt og stadig tas opp til vurdering. Det er viktig for bøndene å opprettholde volumet på både melk og kjøtt for ikke å miste industrianleggene.

Nå forhandler landbruksorganisasjonene og staten om hvordan vi skal nedskalere melkeproduksjonen med 10 prosent, ettersom Norge avviker eksportstøtten til Jarlsbergost. Det er mye som taler for at finnmarkingene bør slippe å redusere melkeproduksjonen.

For det første produseres kun 1,3 prosent av det totale melkevolumet i Finnmark. Ikke en dråpe melk fra Finnmark har endt opp i en Jarlsbergost. For det andre er det viktig å opprettholde volumet av hensyn til merieriene i Finnmark.

Det er spesielt å drive jordbruk på randen av verden. Det må vi ta hensyn til.

Jarlsberg

Ikke en dråpe melk fra Finnmark har endt opp i en Jarlsbergost.